

Wprowadzenie

Współcześnie trudno sobie wyobrazić, że danej usługi, przedmiotu nie można znaleźć, kupić lub przesłać przez Internet. Mówi się, że jeśli czegoś nie ma „w sieci”, to zapewne nie istnieje. Rzeczywisty świat, który znamy od setek tysięcy lat, zaczyna swoją migrację w elektroniczną rzeczywistość. Coraz częściej jednostka społeczna, instytucje rządowe lub prywatni przedsiębiorcy nie będą mieć żadnego wpływu, aby zatrzymać proces elektronizacji życia osobistego lub gospodarczego. Błyskawicznie następują przemiany, które wywrą ogromny wpływ na regulowanie zobowiązań pieniężnych między osobami fizycznymi a przedsiębiorcami, jak i również pomiędzy osobami fizycznymi lub pomiędzy przedsiębiorcami. Do tej pory rozwój rynku elektronicznych instrumentów płatniczych (do których należą również instrumenty pieniądza elektronicznego) pociągał za sobą działalność legislacyjną prawodawców w celu sprawnego uregulowania nowych zjawisk gospodarczych. I tak, mimo że w polskim Prawie bankowym istniał przepis w art. 4 pkt 5, w którym prawodawca określił wartość pieniężną stanowiącą elektroniczny odpowiednik znaków pieniężnych, to 12.9.2002 r. Sejm uchwalił ustawę o elektronicznych instrumentach płatniczych, zwaną dalej „EIPU”¹, która w sposób szczegółowy i w większości kompleksowy reguluje prawa i obowiązki podmiotów uczestniczących w procesie zapłaty instrumentem pieniądza elektronicznego. Uchwalone przepisy prawa w tej materii pomogły określeniu odpowiedzialności wszystkich podmiotów biorących udział w rozliczaniu się przy pomocy instrumentów pieniądza elektronicznego. Brak ustawowych regulacji z tego zakresu sprzyjał obniżeniu bezpieczeństwa prawnego dla konsumentów usług związanych z instrumentami pieniądza elektronicznego, bowiem instytucje wydające te instrumenty posiadały daleko idącą swobodę umownego kształtowania praw i obowiązków uczestników tego obrotu. Dokonywanie płatności z użyciem instrumentów pieniądza elektronicznego przy braku odpowiedniego nadzoru i regulacji prawnych mogłoby w istotny sposób stworzyć możliwość

¹ Dz.U. Nr 169, poz. 1385 ze zm.

nadużyć podczas spełniania zobowiązań pieniężnych. Podmioty biorące udział w procesie zapłaty elektronicznymi instrumentami płatniczymi byłyby wówczas narażone na straty.

Niniejsza praca poświęcona została instytucji pieniądza elektronicznego w zakresie spełniania świadczeń pieniężnych. Stawia sobie za cel dokonanie analizy zagadnień związanych z pieniądzem elektronicznym – począwszy od istoty pieniądza elektronicznego poprzez spełnianie zobowiązań, aż do usystematyzowania zdarzeń prawnych z jego udziałem na podstawie przepisów polskiej EIPU w kontekście obcych uregulowań prawnych.

Konstrukcja pracy wykorzystuje metodę dogmatyczną, która pomogła ustalić treści norm prawnych i zbadać związki między nimi. Pozwoliła również na ujęcie ich w pewną całość w celu wydobycia idei przewodnich, a także zasad, ułatwiających stosowanie prawa. Dlatego konieczne stało się wyjaśnienie głównych zagadnień dotyczących pieniądza i świadczeń pieniężnych, które ujęto w Rozdziale pierwszym. Omówiono w nim podstawowe założenia instytucji świadczenia – przedmiot zobowiązania, jako świadczenie przejawiające się w zachowaniu dłużnika zgodnym z treścią zobowiązania uczynienia zadość interesowi wierzyciela. Przedstawiono w nim funkcjonujące poglądy, odnoszące się do spornej kwestii występowania woli wykonania danego zobowiązania podczas realizacji świadczenia. Zaprezentowano także podział świadczeń, których znajomość pomoże się przyczynić do bardziej praktycznego ich zrozumienia, jak i do precyzyjnego określenia roli ich przedmiotowego zakresu zastosowania. Dla wyczerpującego omówienia zagadnienia – zgodnie z rzymską zasadą *impossibilium nulla obligatio est*² – przedstawiono występujące w doktrynie i praktyce polskiej granice możliwości świadczenia, ponieważ KC nie zawiera definicji skutków pierwotnej niemożliwości świadczenia, jak i niemożliwości następczej. Ze względu na postępującą informatyzację, a także rozwój środków komunikacji elektronicznej współczesny obrót gospodarczy charakteryzuje się różnymi możliwościami spełniania świadczeń. Odwołanie się do definicji pieniądza, różnic w jego rozumieniu oraz prześledzenie aktów prawnych pozwoliło na ustalenie cech pieniądza elektronicznego oraz treści obowiązków z nim związanych.

Mimo że punktem wyjścia analizy stały się zagadnienia dotyczące pieniądza i świadczenia, to jednym z zasadniczych aspektów rozprawy

² K. Kolańczyk, Prawo rzymskie, Warszawa 1999, s. 346; M. Kurytowicz, Prawa antyczne. Wykłady z historii najstarszych praw świata, Lublin 2006, s. 205; W. Litewski, Rzymskie prawo prywatne, Warszawa 2003, s. 254.